

URBAN GARDENING IN THE CITY OF ZAGREB – A MACROMARKETING PERSPECTIVE

URBANO VRTLARSTVO U GRADU ZAGREBU – MAKROMARKETINŠKI PRISTUP

TOMASEVIC LISANIN, Marija; RAZUM, Andrea & JELOVECKI, Nikola

Abstract: *Urbani vrtovi predstavljaju izrazito interesantan i rastući gradski trend i pokret koji pozitivno utječe na kvalitetu života grada. Cilj rada je istražiti značaj urbanih vrtova za gradski razvoj i društvo u sredini kao što je Grad Zagreb. Provedeno je kvalitativno istraživanje na uzorku stručnjaka te kvantitativno na prigodnom uzorku građana Grada Zagreba s ciljem višedimenzionalnog uvida u makromarketinški fenomen urbanog vrtlarstva. Rezultati pokazuju kako su stručnjaci uvjereni u mnogostruke koristi takve pojave, a šira javnost je upoznata sa pojmom urbanog vrtlarstva, te ga percipira kao učinkovit alat socijalne politike. Građani koji ne koriste vrtove primarno prepoznaju ekonomske koristi takvih aktivnosti, dok vrtlari primarno ističu ekološke i društvene elemente koristi.*

Key words: *urbano vrtlarstvo, gradski vrtovi, markomarketing, Zagreb*

Sažetak: *Urban gardening is extremely interesting and uprising trend in metropolitan areas that has numerous positive influences on the quality of life. The aim of this paper is to explore the importance of urban gardens for urban development and society in the City of Zagreb. In order to reach a multidimensional insight into this macromarketing trend we conducted qualitative reserch on the expert sample and quantitative on the sample of citizens of Zagreb. Results indicate that experts are coninced of its multiple benefits and broader public is well aware of the notion of urban gardening and perceives it as an effective tool of social policy. Citizens that do not use urban gardens primarily recognize its economic benefits, while gardeners primarily emphasize its environmental and social benefits.*

Ključne riječi: *Urban gardening, Community gardens, Macromarketing, Zagreb*

Authors' data: Marija, **Tomašević Lišanin**, prof.dr.sc., Ekonomski fakultet Zagreb, Trg J.F.Kennedy 6, mtomsevic@efzg.hr; Andrea, **Razum**, dr.sc., Ekonomski fakultet Zagreb, Trg J.F.Kennedy 6, arazum@efzg.hr; Nikola, **Jelovečki**, univ.bacc.ing.agr., jelovecki@yahoo.com

1. Uvod

Od kada postoje gradovi, u okviru tih gradova postoje također i zapuštene i neobrađene površine koje čekaju na odluku o njihovoj namjeni. Takvima mogu ostati mjesecima ali i godinama. Sudbina tih zemljišta ovisi uglavnom o zalaganju lokalne uprave. Kada govorimo općenito o gradskim zemljištima, činjenica je da se radi o izuzetno plodnim površinama. Povijest nam govori da su prvi gradovi nicali na, za poljoprivrednu proizvodnju, povoljnim lokacijama. Tako je nastao i grad Zagreb. Zagreb je lociran na poziciji koja je perspektivna za razvoj poljoprivrede. Često se govori, što je i činjenica, da sela hrane gradove i takva situacija vlada u današnje vrijeme. Ogromne količine hrane se transportiraju sa sela u gradove. Kako bi se postigla određena neovisnost i sloboda od klasičnog konzumerizma i smanjila ovisnost o selu, u današnje vrijeme ponovno je zaživio koncept modernog urbanog ili komunalnog vrtlarenja koji se prvi put pojavio 60-ih godina dvadesetog stoljeća. Stanovnicima grada se dodjeljuje zapuštene i neiskorištene gradske zemljište na kojem oni sami uzgajaju organsku hranu. Zapuštene zemljište se na taj način kultivira a korisnici zemljišta proizvode hranu za svoje potrebe. Na taj način gradovi postaju održiviji.

2. Čimbenici razvoja i koristi urbanih vrtova

Prednosti urbanih vrtova su višestruke i očituju se na sljedećim razinama: ekonomskoj, socijalnoj i ekološkoj[1]. Ekonomski gledano, proizvodnjom vlastite hrane korisnici urbanih vrtova stvaraju znatne uštede za kućni budžet, što je posebno bitno u današnje vrijeme zbog teške gospodarske situacije u državi [2]. Socijalna razina obuhvaća druženje sa prijateljima i susjedima u vrtovima pri čemu dolazi do razmjene iskustava i kontakata te jačeg povezivanja lokalne zajednice [3]. Ekološka razina uključuje prakticiranje organske proizvodnje čime se proizvodi zdrava i svježa hrana te se na taj način, osim promocije ovakvog oblika proizvodnje, promoviraju zdrava prehrana te zdrav život[4]. Neke od mnogobrojnih društvenih koristi urbanih vrtova su: doprinos lokalnoj samoodrživosti, očuvanje bioraznolikosti, doprinos zdravijoj okolini, smanjenje ukupnog i individualnog ekološkog otiska, dostupnost zdrave hrane i tradicionalnog načina uzgoja hrane, promocija zdrave prehrane, poboljšanje psihofizičkog stanja, poticanje fizičke aktivnosti, inkluzija marginaliziranih i ranjivih skupina građana, razvoj i osnaživanje zajednice i građanske solidarnosti, terapijska i rehabilitacijska dimenzija, doprinos ljepšoj i bogatijoj slici grada, itd.

Najveće koristi ovakvog oblika proizvodnje hrane su:

1. korelacija između iskustva proizvodnje i konzumacije hrane; čovjek će više povjerenja imati u zdravstvenu ispravnost hrane koju je sam proizveo
2. Urbano vrtlarenje potiče aktivan rad i rekreaciju
3. Urbana poljoprivreda generira zdrave, sigurne i zelene oaze koje predstavljaju nešto korisno (primjerice, privode se proizvodnji površine koje su zapuštene što pridonosi i ljepoti grada o kojem se radi)

Namirnice se mogu proizvoditi na više lokacija u urbanim sredinama a koje uključuju: parkove, zidove i ograde, balkone i dvorišta. Hrana se može proizvoditi u količinama u kojima se inače proizvodi na farmama koje su specijalizirane za taj vid proizvodnje jer se radi o organskom uzgoju koji iziskuje puno rada (za razliku od proizvodnje na farmama gdje se ne radi previše fizičkog posla jer se koriste i kemijska sredstva za zaštitu bilja kao i gnojiva). Proizvedena hrana je svježa i bez raznih kemijskih supstanci koje se inače u konvencionalnoj proizvodnji unose u tlo. Zahvaljujući iskustvu u proizvodnji koje raste iz godine u godinu stvaraju se prehrambene navike kojima se promovira zdrava prehrana kao i zdraviji način života koji nije karakterističan za urbana područja. Dakako, na ovaj način se u kućanstvu mogu stvoriti i određene uštede. Sljedivost je pojam koji se koristi u agronomskoj terminologiji a podrazumijeva praćenje promatranog proizvoda na njegovom putu od "polja do stola". Dakle, kada potrošač ima potrebne informacije o tome kako je proizvod nastao, tada ima i više povjerenja u taj proizvod.

Vrtlarenje općenito podrazumijeva fizičku aktivnost te mentalnu relaksaciju a kada je u pitanju urbano vrtlarenje ono također implicira i onu socijalnu komponentu jer se ljudi dok rade u vrtu međusobno družu i dijele iskustva. Što se tiče zdravstvenih konotacija urbanog vrtlarenja stručnjaci tvrde (a vrtlari potvrđuju) da se na ovaj način pojačavaju svekoliko mentalno zdravlje, samopouzdanje, osobno zadovoljstvo te efikasnost.

Urbani vrtovi čine određenu opoziciju "betonu" u gradovima i zadovoljavaju potrebu stanovnika da egzistiraju u okolišu u kojem postoji balans između izgrađenog i otvorenog prostora. Kultivacijom površina poboljšavaju se kvaliteta zraka, biodiverzitet i kvaliteta tla. Sve dosad navedeno stvara pozitivno socijalno okružje u okviru kojega se razvija međusobno povjerenje te se jača socijalna kohezija. Primjerice u New Yorku je u takvim područjima smanjena stopa kriminaliteta. Vrtovi povezuju ljude različite rase, vjere i etničke pripadnosti. Organiziraju se različiti edukativni programi u školama kojima se djecu uči radnim navikama, zdravoj prehrani te važnosti socijalne interakcije.[5]

Prednosti urbanih vrtova su mnogobrojne.[6] Općenito gledano, urbani vrtovi predstavljaju oblik socijalne politike grada za društvenu koheziju, potporu ekonomski ugroženim i isključenim skupinama društva i drugima, te su vrijedan doprinos sadržaju i kvaliteti života u gradu.

3. Razvoj urbanih vrtova i projekt Gradski vrtovi u Gradu Zagrebu

Povijest urbanog vrtlarenja započinje u Leipzigu u Njemačkoj, 1865. godine, kada su doktor Moritz Schreber i njegov kolega Ernst Innozene Hauschild uredili jednu neiskorištenu parcelu u blizini jedne tvornice. Parcela je bila namijenjena djeci radnika u tvornici. Ondje bi djeca provodila vrijeme dok bi njihovi roditelji radili u tvornici. Nešto kasnije, učitelj Heinrich Karl Gesell je na toj parceli zasadio neke

biljke kako bi djecu mogao poučavati biljnoj proizvodnji. Ubrzo je parcela bila podijeljena roditeljima te djece i oni su ondje mogli saditi razno bilje i stvarati vlastite zelene oaze te se družiti sa obitelji i prijateljima. Ti vrtovi su dobili naziv Schreberovi vrtovi i imali su određenu socijalnu dimenziju.[7] U Zagrebu se urbani vrtovi javljaju za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Tada je, naime, postojala službena odredba prema kojoj je svatko tko je posjedovao komadić tla morao uzgajati povrće ili čak držati kokoši. Bilo je to doba gladi, pa je uzgoj povrća na svim raspoloživim površinama bio jedan od načina da ljudi prežive oskudicu i nedostatak hrane na tržištu. Sedamdesetih i osamdesetih godina dvadesetog stoljeća stanovnici Zagreba su samoinicijativno podizali vrtove na parcelama u gradu koje su bile u njihovom vlasništvu. U vrtovima su uzgajali hranu za osobnu potrošnju a primarna svrha ovakvog oblika vrtlarenja je bila rekreacija te druženje s prijateljima i susjedima.[8] Gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić, 4. travnja 2013. donio je Zaključak o provođenju projekta „Gradski vrtovi“ i to s ciljem da se građanima omogući korištenje obradivog zemljišta u gradu u svrhu proizvodnje hrane (povrća i jagodičastog voća), začinskog bilja i cvijeća za vlastite potrebe.[9] Grad Zagreb je imao spreman projekt te se krenulo u realizaciju Gradskih vrtova u svibnju 2013. kada je otvoren prvi vrt u Sv. Klari. Nakon toga su otvorene i brojne druge lokacije - Sopot, Borovje, Sesvete, Savica, Stenjevec, Prečko. Pevec, Samoborka i Zagrebačka pivovara omogućili su da projekt ugleda svjetlo dana. Parcele koje se dodjeljuju na temelju Javnog poziva, površine su veličine 50 četvornih metra, imaju dovod tehnološke vode i opremljene su popratnim sadržajima kao što su sanduci za spremanje alata, komposter, kante za otpad i spremnici za vodu. Na svakoj lokaciji, osim dijela na kojem su vrtno gređice predviđene za proizvodnju hrane, organiziran je i zajednički dio predviđen za edukaciju i radionice, za druženje i odmor, a koji je opremljen stolovima i urbanom opremom. Također, parcele se dodjeljuju na dvije godine, uz mogućnost produljenja, a prednost imaju socijalno ugroženi građani. Tako se pri dodjeli obradivog zemljišta uzima u obzir broj članova kućanstva, prebivalište i njihova primanja. Prednost imaju oni koji se nalaze na burzi rada, primatelji socijalne pomoći te hrvatski branitelji, a da istodobno nemaju u svom vlasništvu, suvlasništvu ili zakupu neko drugo obradivo zemljište.[10] Riječ je o pozitivnom primjeru održivog korištenja gradskog zemljišta, ali Gradski vrtovi su i više od toga u socijalnom, ekonomskom i ekološkom smislu. Jer, osim što omogućuju dostupnost zdrave hrane i poboljšavanje kućnog proračuna građana, doprinose i očuvanju zdravije okoline, bioraznolikosti, povezivanju s prirodom i među ostalim, zdravom načinu korištenja slobodnog vremena i promoviranju zdravog stila života, te razvijanju partnerstva Grada i građana.[11]

4. Metodologija istraživanja i opis uzorka

Cilj rada je istražiti značaj urbanih vrtova za razvoj društva i dinamike urbanih sredina. Cilj rada je također utvrditi koristi razvoja urbanih vrtova, jednako kao i moguće nedostatke, zapreke te utvrditi budući razvoj trenda takvog pokreta u Gradu Zagrebu, ali i u ostalim urbanim područja Republike Hrvatske. Sa svrhom ostvarivanja predstavljenih ciljeva provedena su dva istraživanja: kvalitativno i

kvantitativno. Kvalitativno istraživanje provedeno je metodom dubinskog intervjua četiri stručnjaka u području urbanih vrtova s ciljem prikupljanja ključnih informacija o širem kontekstu razvoja ovakvih projekata. Za potrebe istraživanja napravljen je vodič za dubinski intervju od 20 pitanja te su ispitanici intervjuirani osobno. Od stručnjaka koji su intervjuirani, tri su s Agronomskog fakulteta u Zagrebu, dok je četvrta ispitana osoba bila voditeljica prodajnog tima Radija Kaj, u suradnji s kojim je zapravo projekt i započet. Kvantitativno istraživanje je provedeno s ciljem istraživanja stavova i osviještenosti potencijalnih korisnika urbanih vrtova. Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom postavljenim na online sučelju, a koji se sastojao od 10 pitanja. Prigodni uzorak kvantitativnog istraživanja obuhvaća građane, studente te korisnike vrtova. U uzorku sudjeluju 130 osoba, od čega 4 stručnjaka, 56 studenata, 51 građanin i 23 izravna korisnika vrtova. Oba istraživanja su provedena u 2014 godini.

5. Rezultati istraživanja

5.1. Rezultati kvalitativnog istraživanja

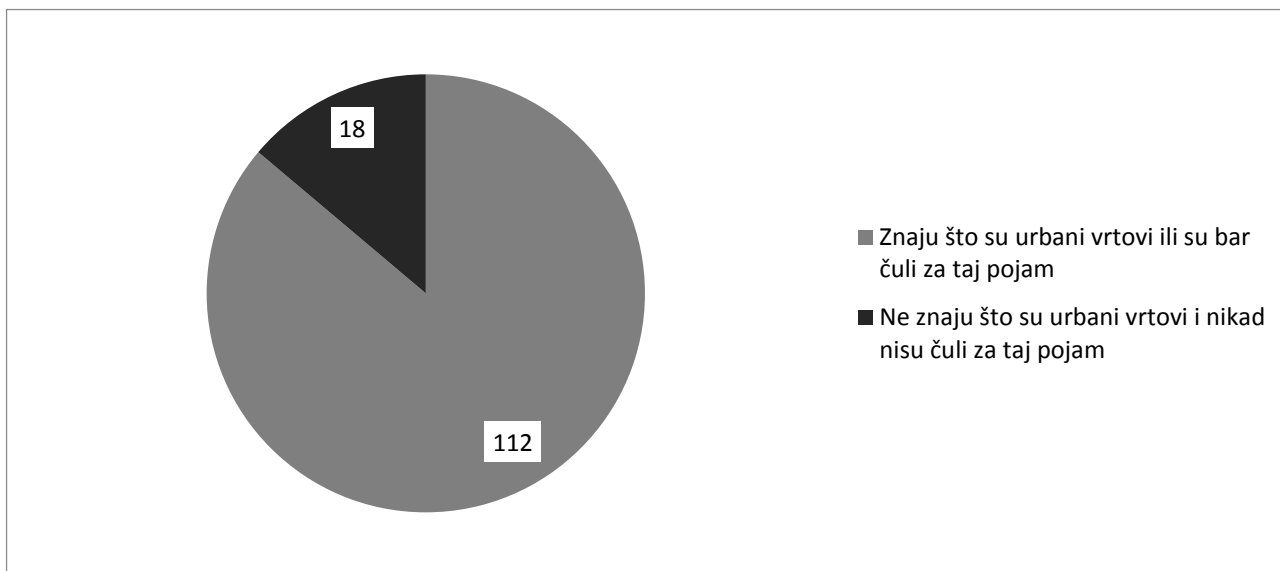
Rezultati kvalitativnog istraživanja upućuju kako su građani zainteresirani jer im na neki način pojeftinjuje svakodnevni život, a isto tako znaju na koji način su to proizveli (da nije tretirano, pridržavaju se određenih pravila proizvodnje ili određenih smjernica Agronomskog fakulteta ili Savjetodavne službe). Po mišljenju intervjuiranih stručnjaka projekt se do sada izrazito uspješno razvija i iznimno je važan za ekonomsko stanje građana u trenutcima financijske krize jer pripomaže smanjenju troškova i osiguravanju većeg kućnog budžeta.

Glavni cilj projekta je bio da se stanovnicima zagrebačkih naselja omogući uzgoj povrća, cvijeća i začinskog bilja za svoje potrebe na ekološkim principima. Ostale koristi koji proizlaze nisu manje bitni: unapređenje društvenog života lokalne zajednice kroz druženje svih dobnih skupina. Postignuto je da vrtlarenje postane dostupno većem broju građana jer sad postoji procedura za dobivanje vrta, dok se do sada vrtlarenje događalo na privatnim površinama ili kroz "gerilu" na zemljištu koje su si građani sami zauzeli. Najveće postignuće ovog projekta jest činjenica da je urbano vrtlarenje zaživjelo kao trend u HR. Dokaz tome je da je sve veća potražnja za vrtovima u Zagrebu dok u cijeloj Hrvatskoj sve više gradova otvara svoje vrtove. Najznačajniji učinak projekta je vlastita proizvodnja dijela hrane, rekreacija i pojeftinjenje života. Posebno je veliki značaj za građane treće životne dobi, jer je za njih iznimno bitna fizička aktivnost što utječe i na njihovo cjelokupno zdravlje te posredno na smanjenje potreba za zdravstvenim uslugama što ima pozitivan efekt na državni proračun. Siromašnijim korisnicima je najbitnija proizvodnja hrane budući da im olakšava pritisak na kućni budžet. Određene skupine korisnika žele poboljšati svoju ishranu s onim što sami proizvedu budući da znaju kakav put je, primjerice povrće, prošlo od postupka same sadnje do pojavljivanja na njihovom tanjuru. Također, Primjetan je broj korisnika urbanih vrtova koji su mlađe dobi (nezaposleni, mlađe obitelji i sl.). Najveća prepreka je organizacija i to posebno osiguravanje

infrastrukture; u svaki od tih vrtova potrebno je dovesti vodu, napraviti spremište za alat, prostor za druženje (vjerojatno će se građani družiti uz samu obradu vrta).

5.2. Rezultati kvantitativnog istraživanja

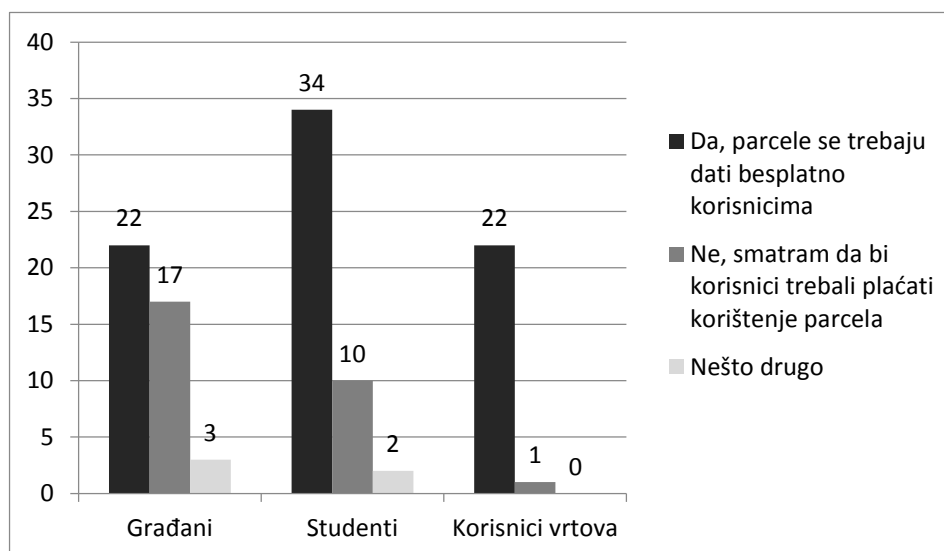
Od ukupno 130 ispitanika njih 112 zna za pojam „urbani vrt“, što čini vrlo visok postotak od čak 86,15%.

Slika 1. Koliko je ispitanika upoznato s pojmom „urbani vrt“?

Jasno je da je ovako visok postotak ispitanika potvrdno odgovorio na pitanje iz razloga što je sam projekt medijski vrlo dobro popraćen, a s obzirom da su jedni od inicijatora projekta radio i dnevne novine bilo je i za očekivati da će se glas o projektu brzo prenositi. Od 112 ispitanika koji znaju što su to urbani vrtovi 74,11% (83 ispitanika) njih u potpunosti podržava to da građani grada Zagreba sami proizvode svoju hranu, dok je njih 20,54%, tj. 23 ispitanika dosta skeptično na to da građani sami proizvode svoje povrće iz razloga što nisu sigurni da li su ti „vrtlari“ bez prethodnog iskustva u proizvodnji hrane dovoljno sposobni da proizvedu povrće i ono što smatraju potrebnim na ispravan način, te da ta hrana bude jednako kvalitetna kao na primjer ona s gradskih tržnica. Jako mali broj ispitanika se nikako ne slaže s time da građani krenu u proizvodnju vlastite hrane (6 ispitanika).

Najviše ispitanika smatra da bi se parcele trebale dodjeljivati osobama slabijeg socijalnog statusa (40,18%). Od 112 ispitanika koji znaju što su to urbani vrtovi njih 77 smatra da Grad ne bi trebao naplaćivati korištenje vrtnih parcela svojim korisnicima. 28 ljudi ipak smatra da bi se korištenje gradskih vrtova trebalo plaćati.

Slika 2. Trebaju li se se vrtovi dati na korištenje besplatno ili to treba naplatiti korisnicima parcela?

Većina ispitanika saznala je za urbane vrtove putem medija, njih čak 61,61%, dok je ostalih 43 ispitanika saznalo za urbane vrtove preko drugih izvora. Što se tiče medija najviše su spominjane dnevne novine, internet i televizija, te radio i časopisi, dok su ostali izvori najčešće prijatelji, kolege s posla, fakulteti, drugi vrtlari i seminari.

Kada se govori o prednostima urbanih vrtova misli se na značaj koji urbani vrt pruža korisnicima, pa se tako htjelo dobiti mišljenje sa tri različita stajališta o tome što zapravo znači imati vrt u gradu. Najviše se ispitanika izjasnilo kako je urbani vrt jako dobar način za iskorištenje zapuštenih gradskih parcela te za promjenu njihove namjene (koja je do upotrebe za vrtove nikakva). Dakle, 38,40% ispitanika vjeruje da je upravo to glavna značajka vrta u gradu, a to mišljenje je najzastupljenije među studentima sa 28 odgovora (57,57% studenata), slijede građani sa 10 odgovora vezanim uz to mišljenje (23,81% građana), dok se tako izjasnilo 5 izravnih korisnika vrtova (21,74% vrtlara). Zanimljivo je mišljenje običnih građana koji nisu imali doticaj s urbanim vrtom jer oni većinom gledaju aspekt novca kao bitan faktor u korištenju gradskog vrta (18 građana smatra upravo financijske uštede korisnika najbitnijim), dok izravni korisnici najviše vide terapijsku dimenziju (fizička, antistresna aktivnost, aktivno starenje) kao najvažniji razlog zašto uopće provode svoje slobodno vrijeme na taj način. Kada se to pretvori u brojeve, 15 vrtlara odnosno 65,22% smatra upravo to najvažnijim, dok se samo jedan od te grupe ispitanika opredijelio za financijske uštede korisnika. Čudno je zapravo kako ni jedan od 23 ispitanika korisnika vrta nije odgovorio da mu je bitno druženje sa sugrađanima, što sugerira da im vrtovi zapravo služe za bijeg od svakodnevice pa na ovaj način nalaze svoj mir i vlastitu satisfakciju. Od 42 građana koji znaju što su to urbani vrtovi 61,90% njih smatra da se hrana proizvedena na ovaj način može smatrati organskom, odnosno zdravom hranom, dok njih 14 (33,33%) smatra da se ne može smatrati organskom. Dvoje ih je imalo drugačije odgovore: „Bitno da se ne koriste pesticidi i

druge kemikalije pri proizvodnji.“, „Upitna je kvaliteta s obzirom na smog i zagađenost tla u gradu.“ Studenti su se većinom složili s time da se takva hrana, proizvedena vlastitim rukama može smatrati zdravom, pa je njih 39 (82,98%), od 47 upoznatih s urbanim vrtovima, odgovorilo pozitivno, a samo 8,51% njih misli suprotno. Također smo dobili i 3 drugačija odgovora od ponuđenog: „Ovisno o količini teških metala.“, „Nema pesticida, ali ti teški metali mogu također uzrokovati oštećenja, ali opet je sigurno bolje nego GMO.“, „Ne može se smatrati organskim, ali može poslužiti.“ Korisnici vrtova ne misle uopće da se takva hrana ne može smatrati zdravom, pa tako nismo dobili ni jedan negativan odgovor među 23 ispitanih, dok ih se 18 (78,26%) izjasnilo kako smatra da jedu zdravo iz svog vrta bez obzira što je to gradski vrt. Oni koji misle malo drugačije (njih 5) dalo je ovakve odgovore: „Ne može, ali je sigurno zdravije od onog kupljenog u dućanu.“, „Danas je teško naći potpuno čisto tlo, ili obrađivati veće količine zemlje bez traktora koji isto zagađuju. Mislim da su pesticidi puno opasniji.“, „Smatram da utjecaj štetnih tvari nije velik.“, „Ne može se smatrati ekološkom, ali je dovoljno zdravo za jelo.“, „Ta hrana je zdravija od hrane uzgojene klasičnom poljoprivredom.“

6. Zaključak

Urbani vrtovi se na području grada Zagreba pojavljuju za vrijeme Drugoga svjetskog rata zbog oskudice hrane uzrokovane ratnim stanjem. Osamdesetih godina dvadesetog stoljeća građani Zagreba samoinicijativno podižu vrtove na parcelama u njihovom vlasništvu a u današnje vrijeme u tome značajno participira Grad dodjeljujući gradsko neiskorišteno zemljište korisnicima. U Zagrebu, Gradski vrtovi su uređeni i opremljeni na šest lokacija površine cca 9,3290 ha sa 663 parcele. Prednosti urbanih vrtova su višestruke i očituju se na sljedećim razinama: ekonomskoj, socijalnoj i ekološkoj. Ekonomski gledano, proizvodnjom vlastite hrane korisnici urbanih vrtova stvaraju znatne uštede za kućni budžet. Socijalna razina uključuje razmjenu iskustava i kontakata te jače povezivanje lokalne zajednice a ekološka razina uključuje organsku proizvodnju hrane i promociju zdravog načina života. U Zagrebu je ekspanzija urbanih vrtova započela kroz projekt „Gradski vrtovi“ 2013. godine a nastavila se kroz projekt 2014. i 2015. godine. Generalno gledano, urbani vrtovi predstavljaju oblik socijalne politike grada za društvenu koheziju, potporu ekonomski ugroženim i isključenim skupinama društva i drugima, te su vrijedan doprinos sadržaju i kvaliteti života u gradu. Rezultati rada jasno indiciraju da se projekti urbanih vrtova u Zagrebu ali i u drugim urbanim sredinama pozitivno percipiraju i da, ukoliko uzmemo u obzir i jasno iskazane interese javnih uprava, imaju budućnost.

7. Literatura

[1] Galhena, D. H., Freed, R., & Maredia, K. M. (2013). Home gardens: a promising approach to enhance household food security and wellbeing. *Agriculture & Food Security*, 2(1), 1.

- [2] Armstrong, D., 2000. A survey of community gardens in upstate New York: implications for health promotion and community development. *Health & Place*, 6, 319–327
- [3] Beilin, R., & Hunter, A. (2011). Co-constructing the sustainable city: how indicators help us “grow” more than just food in community gardens. *Local Environment*, 16(6), 523-538.
- [4] Schupp, J. L., & Sharp, J. S. (2012). Exploring the social bases of home gardening. *Agriculture and Human Values*, 29(1), 93-105.
- [5] Anne C. Bellows, Katherine Brown, Jac Smit. (2004.). Health Benefits of Urban Agriculture, Community Food Security Coalition's North American Initiative on Urban Agriculture, The State University of New Jersey, USA
- [6] Bratić, Antina. (2012). Uzgoj hrane u gradovima, Dostupno na: <http://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/uzgoj-hrane-u-gradovima/8226/> Pristup: 22-5-2015
- [7] Barukčić, Jelena. (2013). Vrt za svakoga, Dostupno na: <http://www.hrt.hr/220406/jelena-barukcic/vrt-za-svakoga> Pristup: 19-5-2015
- [8] Mijat, Vesna. (2013). Društveni vrtovi, i to je poljoprivreda, Dostupno na: <http://www.agroklub.com/povrcarstvo/drustveni-vrtovi-i-to-je-poljoprivreda/9557/> Pristup: 19-5-2015
- [9] Bratić, Antina. (2012). Uzgoj hrane u gradovima, Dostupno na: <http://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/uzgoj-hrane-u-gradovima/8226/> Pristup: 22-5-2015
- [10] Grad Zagreb. (2013). Informacije o Projektu, Dostupno na: <http://www.zagreb.hr/default.aspx?id=57036> Pristup: 26-5-2015
- [11] Grad Zagreb. (2013). Informacije o Projektu, Dostupno na: <http://www.zagreb.hr/default.aspx?id=57036> Pristup: 26-5-2015

Photo 063. Bikers / Biciklisti